DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 17 december 2009 *

I mål C-197/09 RX-II,

angående en omprövning av förstainstansrättens (avdelningen för överklaganden) dom av den 6 maj 2009 i mål T-12/08 P, M mot Emea, meddelad i förfarandet

M

mot

Europeiska läkemedelsmyndigheten (Emea),

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden K. Lenaerts samt domarna E. Juhász, G. Arestis, T. von Danwitz (referent) och D. Šváby,

* Rättegångsspråk: franska.

generaladvokat: J. Mazák,
justitiesekreterare: R. Grass,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— M, genom S. Orlandi, J.-N. Louis och E. Marchal, avocats,

— Europeiska läkemedelsmyndigheten (Emea), genom V. Salvatore och N. Rampal Olmedo, båda i egenskap av ombud,

— Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av G. Aiello, avvocato dello Stato,

— Polens regering, genom M. Dowgielewicza, i egenskap av ombud,

— Europaparlamentet, genom E. Perillo, M. Gómez-Leal och L. Visaggio, samtliga i egenskap av ombud,

— Europeiska unionens råd, genom C. Fekete och M. Bauer, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom J. Currall och D. Martin, båda i egenskap av ombud,

med beaktande av artikel 225.2 andra stycket EG,

med beaktande av artiklarna 62a och 62b i domstolens stadga,

och efter att ha hört generaladvokaten,

följande

Dom

1 Detta mål avser en omprövning av den dom som Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt (avdelningen för överklaganden) meddelade den 6 maj 2009 i mål T-12/08 P, M mot Emea (nedan kallad domen av den 6 maj 2009) genom vilken förstainstansrätten för det första upphävde det beslut som Europeiska unionens personaldomstol (första avdelningen) meddelade den 19 oktober 2007 i mål F-23/07, M mot Emea (ännu ej offentliggjort rättsfallssamlingen), och ogiltigförklarade Europeiska läkemedelsmyndighetens (Emea) beslut av den 25 oktober 2006, i vilket myndigheten avslog M:s begäran av den 8 augusti 2006 om att dennes fall skulle hänskjutas till invaliditetskommittén (nedan kallat beslutet av den 25 oktober 2006), och för det andra förpliktade Emea att utge skadestånd till M med 3 000 euro.

2 Omprövningen avser frågan huruvida enhetligheten eller konsekvensen i gemenskapsrätten undergrävs av domen av den 6 maj 2009 i den del förstainstansrätten, i egenskap av överklagandeinstans, har tolkat begreppet ”ärende som är färdigt för avgörande”, i den mening som avses i artikel 61 i domstolens stadga och artikel 13.1 i bilagan till nämnda stadga, på ett sätt som gjort det möjligt för förstainstansrätten att pröva målet och avgöra det i sak, trots att överklagandet avsåg en prövning av den första instansens behandling av en invändning om rättegångshinder och trots att den del som prövades i sak inte varit föremål för något kontradiktoriskt förfarande, vare sig i förstainstansrätten eller personaldomstolen, som var första instans.

Tillämpliga bestämmelser

3 Artikel 61 första stycket i domstolens stadga har följande lydelse:

”Om överklagandet är välgrundat ska domstolen upphäva tribunalens avgörande. Domstolen kan själv slutligt avgöra ärendet, om detta är färdigt för avgörande, eller återförvisa ärendet till tribunalen för avgörande.”

4 I artikel 13.1 i bilagan till domstolens stadga föreskrivs följande:

”Om överklagandet är välgrundat ska tribunalen upphäva personaldomstolens avgörande och själv avgöra ärendet. Tribunalen ska återförvisa ärendet till personaldomstolen för avgörande om det inte är färdigt för avgörande.”

Bakgrund

5 Det framgår av domen av den 6 maj 2009 att M, som varit tillfälligt anställd hos Emea sedan oktober 1996, råkade ut för ett olycksfall i arbetet i mars 2005 och att M sedan dess varit sjukskriven. Eftersom M:s anställningsavtal med Emea inte förnyades löpte detta ut den 15 oktober 2006.

6 Den 17 februari 2006 begärde M att en invaliditetskommitté skulle tillsättas. Emea avslog genom skrivelse av den 31 mars 2006 denna begäran. Den 3 juli 2006 anförde M klagomål mot beslutet att inte tillsätta någon invaliditetskommitté. Klagomålet avslogs genom beslut av den 25 oktober 2006.

7 Under denna tid inkom M den 8 augusti 2006 med en ny begäran om att en invaliditetskommitté skulle tillsättas, och bifogade en medicinsk utredning från doktor W.

8 Genom skrivelse av den 21 november 2006 begärde M att Emea skulle ange huruvida beslutet av den 25 oktober 2006, i vilket beslutet att inte hänskjuta ärendet till invaliditetskommittén bekräftades, utgjorde ett avslag av begäran av den 8 augusti 2006.

9 Genom skrivelse av den 29 november 2006 meddelade Emea M att myndigheten i beslutet av den 25 oktober 2006 på vederbörligt sätt hade bedömt att begäran av den 8 augusti 2006 inte kunde ses som en ny begäran i den mening som avses i artikel 59.4 i tjänsteföreskrifterna för tjänstemän i Europeiska gemenskapen och följaktligen skulle avvisas av de skäl som framgår av nämnda beslut.

10 M anförde genom skrivelse av den 25 januari 2007 ett klagomål i vilket han yrkade att beslutet av den 25 oktober 2006 skulle återkallas i den del hans begäran av den 8 augusti 2006 hade avslagits. Dagen efter inkom M för övrigt till Emea med en begäran om ersättning för den ekonomiska och ideella skada han hade lidit.

11 Emea avslog klagomålet och begäran en i skrivelse av den 31 januari 2007.

12 M väckte den 19 mars 2007 talan vid personaldomstolen om ogiltigförklaring av beslutet av den 25 oktober 2006. M yrkade dessutom att Emea skulle förpliktas att utge skadestånd med 100 000 euro för fel i tjänsten.

13 Emea gjorde genom särskild handling en invändning om rättegångshinder mot M:s talan. Invändningen grundade sig på artikel 114.1 i rättegångsreglerna för Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt, vilka i tillämpliga delar gällde för personaldomstolen enligt artikel 3.4 i rådets beslut 2004/752/EG, Euratom av den 2 november 2004 om upprättande av Europeiska unionens personaldomstol (EUT L 333, s. 7) till dess att rättegångsreglerna för den sistnämnda domstolen trädde i kraft, vilket skedde den 1 november 2007.

14 Genom det ovannämnda beslutet i målet M mot Emea beslutade personaldomstolen, med tillämpning av artikel 114 i rättegångsreglerna, att avvisa talan i dess helhet. Detta gjordes utan att det muntliga förfarandet inleddes eller att det förordnades att beslut i frågan om invändningen om rättegångshinder skulle anstå till den slutliga domen.

15 Personaldomstolen fann att yrkandet om ogiltigförklaring av beslutet av den 25 oktober 2006 i den del som M:s begäran av den 8 augusti 2006 avslogs inte kunde tas upp till sakprövning, eftersom det beslutet endast var en bekräftelse av beslutet i Emeas skrivelse av den 31 mars 2006 och eftersom yrkanden riktade mot sistnämnda

beslut redan hade avvisats genom personaldomstolens beslut av den 20 april 2007 i mål F-13/07, L mot Emea (ännu ej offentliggiort rättsfallssamlingen) på grund av att klagomål hade anförts för sent.

16 Även skadeståndsyrkandet avvisades, bland annat eftersom det finns ett nära samband mellan detta och nyss nämnda yrkande om ogiltigförklaring.

Överklagandet till förstainstansrätten och domen av den 6 maj 2009

17 M yrkade genom sitt överklagande av det ovannämnda beslutet i målet M mot Emea inte endast att förstainstansrätten skulle upphäva detta beslut, utan även att den skulle avgöra målet i sak. Emea yrkade å sin sida att överklagandet skulle avvisas och begränsade sin argumentation till frågan huruvida M:s överklagande skulle avvisas.

18 Efter att ha bifallit M:s begäran att höras under förfarandets muntliga del beslutade förstainstansrätten i dom av den 6 maj 2009 att upphäva det ovannämnda beslutet i målet M mot Emea, eftersom förstainstansrätten fann att personaldomstolen hade gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning när den avvisat M:s yrkanden om ogiltigförklaring och skadestånd.

19 Förstainstansrätten bedömde att ärendet var färdigt för avgörande i den mening som avses i artikel 13.1 i bilagan till domstolens stadga och avgjorde därefter målet i sak. Den fann att yrkandet om ogiltigförklaring kunde tas upp till sakprövning och att det var välgrundat. Förstainstansrätten ogiltigförklarade därmed beslutet av den 25 oktober 2006. Förstainstansrätten fann även att M:s skadeståndsyrkande kunde tas upp till sakprövning och förpliktade Emea att utge ett skadestånd på 3 000 euro för den ideella skada som M hade lidit.

20 Förstainstansrätten påpekade i detta hänseende i punkt 100 i domen av den 6 maj 2009 att M i sin ansökan till personaldomstolen hade gjort gällande att Emea genom att vidhålla sitt beslut att inte inleda invaliditetsförfarandet hade försatt M i ett tillstånd av oro och osäkerhet. Förstainstansrätten fann i punkt 104 i nämnda dom att M i förevarande fall hade lidit en ideell skada som inte kunde gottgöras fullt ut genom att beslutet av den 25 oktober 2006 ogiltigförklarades.

Förfarandet vid domstolen

21 Efter det att förste generaladvokaten hade föreslagit att domen av den 6 maj 2009 skulle omprövas, beslutade den särskilda avdelning som föreskrivs i artikel 123b i domstolens rättegångsregler, genom beslut av den 24 juni 2009 i mål C-197/09 RX, Review of judgement T-12/08 P (REG 2009, s. I-12033) (nedan kallat domstolens beslut av den 24 juni 2009), att denna dom skulle omprövas och att omprövningen skulle avse frågan huruvida enhetligheten eller konsekvensen i gemenskapsrätten undergrävts av domen av den 6 maj 2009 i den del förstainstansrätten, i egenskap av överklagandeinstans, har tolkat begreppet ”ärende som är färdigt för avgörande”, i den mening som avses i artikel 61 i domstolens stadga och artikel 13.1 i bilagan till nämnda stadga, på ett sätt som gjort det möjligt för förstainstansrätten att pröva målet och avgöra det i sak, trots att överklagandet avsåg en prövning av den första instansens behandling av en invändning om rättegångshinder och trots att den del som prövades i sak inte hade varit föremål för något kontradiktoriskt förfarande, vare sig i förstainstansrätten eller personaldomstolen, som var första instans.

22 Förstainstansrätten biföll delvis M:s skadeståndsyrkande trots att rättegångshindret i personaldomstolen innebar att sakfrågan aldrig blev föremål för ett kontradiktoriskt förfarande i personaldomstolen – vare sig muntligen eller skriftligen – och trots att ett sådant förfarande inte heller förefaller ha ägt rum i förstainstansrätten. Således föreligger en allvarlig risk för att enhetligheten eller konsekvensen i gemenskapsrätten undergrävs i den del förstainstansrätten i domen av den 6 maj 2009 prövade yrkandet om skadestånd för den ideella skada som M påstår sig ha lidit.

23 Vad gäller föremålet för omprövningen har det i domstolens beslut av den 24 juni 2009 fastställts att tre frågor ska prövas. För det första ska det prövas vad som menas med ”ärende som är färdigt för avgörande”, i den mening som avses i artikel 61 i domstolens stadga och artikel 13.1 i bilagan till nämnda stadga, när svaranden i första instans, i detta fall personaldomstolen, har yrkat att nämnda domstol ska avvisa talan på grund av rättegångshinder, utan att pröva målet i sak, och överklagandeinstansen, i detta fall förstainstansrätten, har upphävt den första instansens beslut att bifalla invändningen om rättegångshinder.

24 Den andra frågan är huruvida den omständigheten att överklagandeinstansen, i detta fall förstainstansrätten, efter att ha upphävt nämnda beslut och funnit att överklagandet (vilket bland annat omfattar yrkande om skadestånd) skulle prövas prövade ett yrkande om skadestånd på grund av en ideell skada som klaganden påstår sig ha lidit, trots att frågan inte varit föremål för något kontradiktoriskt förfarande i den första instansen, i detta fall personaldomstolen, och trots att något sådant förfarande inte förefaller ha ägt rum i överklagandeinstansen, utgör ett åsidosättande av de krav som är kopplade till rätten till en rättvis rättegång, särskilt de krav som gäller rätten till försvar.

25 Om domstolen finner att artikel 61 i domstolens stadga och artikel 13.1 i bilagan till nämnda stadga och/eller de krav som är kopplade till rätten till en rättvis rättegång, särskilt de krav som gäller rätten till försvar, har åsidosatts genom domen av den 6 maj 2009, ska det för det tredje prövas huruvida, och i förekommande fall i vilken omfattning, nämnda dom har skadat enhetligheten eller konsekvensen i gemenskapsrätten.

De frågor som omprövningen avser

26 Inledningsvis konstaterar domstolen att det framgår av domstolens beslut av den 24 juni 2009, bland annat punkterna 17 och 20, att omprövningen endast avser beslutet att förplikta Emea att utge skadestånd på 3 000 euro till M som ersättning för den

påstådda ideella skadan. Däremot omfattas ogiltigförklaringen av beslutet av den 25 oktober 2006 inte av förevarande förfarande. Detta omprövningsförfarande är ett objektivt kontrollförfarande som parterna inte förfogar över.

27 M har i sitt skriftliga yttrande till domstolen hävdat att förstainstansrätten tillämpat begreppet ”ärende som är färdigt för avgörande” på ett riktigt sätt och att förstainstansrätten inte har undergrävt enhetligheten eller konsekvensen i gemenskapsrätten och inte heller åsidosatt rätten till försvar eller den kontradiktoriska principen. Alla andra berörda som inkommit med yttranden till domstolen har däremot föreslagit att ett jakande svar ska ges på huvudfrågan i domstolens beslut av den 24 juni 2009.

Begreppet ”ärende som är färdigt för avgörande”

28 Domstolen ska pröva huruvida och i vilken utsträckning ett ärende är färdigt för avgörande av överklagandeinstansen när den första instansen bifallit invändningen om rättegångshinder som svaranden framställt utan att göra en prövning i sak och överklagandet av detta beslut visar sig vara välgrundat.

29 Det framgår av domstolens fasta rättspraxis att en talan som anhängiggjorts vid förstainstansrätten i princip inte utgör ett ärende som är färdigt för avgörande i sak, när förstainstansrätten bifallit en invändning om rättegångshinder och avvisat talan utan att låta beslutet i frågan om rättegångshinder anstå till den slutliga domen (se dom av den 16 juni 1994 i mål C-39/93 P, SFEI m.fl. mot kommissionen, REG 1994, s. I-2681, punkt 38, av den 10 januari 2002 i mål C-480/99 P, Plant m.fl. mot kommissionen och South Wales Small Mines, REG 2002, s. I-265, punkt 57, av den 15 maj 2003 i mål C-193/01 P, Pitsiorlas mot rådet och ECB, REG 2003, s. I-4837, punkt 32, av den 18 januari 2007 i mål C-229/05 P, PKK och KNK mot rådet, REG 2007, s. I-439, punkterna 91 och 123, av den 17 juli 2008 i mål C-521/06 P, Athinaïki Techniki mot kommissionen, REG 2008, s. I-5829, punkt 66, och av den 9 juli 2009 i mål C-319/07 P, 3F mot kommissionen, REG 2009 s. I-5963, punkt 98).

30 Under vissa förhållanden är det dock möjligt att avgöra ett överklagande i sak, trots att förfarandet i första instans varit begränsat till en invändning om rättegångshinder, vilket bifallits av förstainstansrätten. Så kan vara fallet när, för det första, upphävandet av den överklagade domen eller beslutet nödvändigtvis innebär en viss lösning i sak av det aktuella målet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 maj 2000 i mål C-359/98 P, Ca' Pasta mot kommissionen, REG 2000, s. I-3977, punkterna 32–36 och 39) eller när, för det andra, prövningen i sak av talan om ogiltigförklaring grundar sig på den argumentation som parterna fört i samband med överklagandet till följd av den första instansens resonemang (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 januari 2001 i mål C-389/98 P, Gevaert mot kommissionen, REG 2001, s. I-65, punkterna 27–30, 34, 35 och 52–58, liksom i mål C-459/98 P, Martínez del Peral Cagigal mot kommissionen, REG 2001, s. I-135, punkterna 29, 34 och 48–54).

31 I förevarande mål förelåg dock inte några sådana särskilda omständigheter som hade kunnat gett förstainstansrätten rätt att själv avgöra målet i sak i den del som avser beviljandet av skadestånd för en påstådd ideell skada.

32 För det första följer rätten till skadestånd för en påstådd ideell skada inte direkt av att det angripna beslutet varit rättsstridigt. Rätten till skadestånd följer inte heller av att den omtvistade rättsakten varit rättsstridig. Dels är nämligen de omständigheter som ligger till grund för prövningen av huruvida skadeståndsyrkandet är välgrundat inte i huvudsak identiska med dem som ligger till grund för prövningen av huruvida det ovannämnda beslutet i målet M mot Emea varit rättsstridigt och om talan kan tas upp till sakprövning, dels – som förstainstansrätten har påpekat i punkt 103 i domen av den 6 maj 2009 – kan ogiltigförklaringen av denna rättsakt i sig själv utgöra tillräcklig gottgörelse för den påstådda ideella skadan.

33 För det andra har frågan huruvida skadeståndsyrkandet var välgrundat varken diskuterats under förfarandet i personaldomstolen eller prövats av den senare i det ovannämnda beslutet i målet M mot Emea, eftersom personaldomstolen endast har prövat frågan om rättegångshinder.

34 Förstainstansrätten har följaktligen genom att pröva yrkandet om ersättning för den ideella skada M som påstår sig ha lidit avvikit från domstolens rättspraxis avseende förutsättningarna för att ett ärende ska anses vara färdigt för avgörande i den mening som avses i artikel 61 i domstolens stadga när svaranden i första instans har yrkat att domstolen i första instans ska pröva en invändning om rättegångshinder utan någon prövning i sak och den domstolen bifallit invändningen om rättegångshinder.

35 Förvisso har artikel 13.1 i bilagan till domstolens stadga, i vilken regleras förstainstansrättens beslut i fall då överklagandet är välgrundat, inte exakt samma ordalydelse som artikel 61 första stycket i samma stadga, vilket är den bestämmelse som domstolen har att följa. När det gäller en sådan processuell fråga som den som är aktuell i förevarande mål måste emellertid begreppet ”ärende som är färdigt för avgörande” i dessa två bestämmelser tolkas på ett identiskt sätt, oberoende av det faktum att nämnda artikel 61 till skillnad från denna artikel 13.1 ger domstolen ett visst utrymme för skönsmässig bedömning när det är fråga om ett ärende som är färdigt för avgörande, eftersom domstolen får återförvisa målet till domstolen i första instans.

36 Det framgår nämligen av fast rättspraxis att vid fall där omständigheterna liknar dem som är ifråga i förevarande mål, där det visar sig att domstolen i första instans felaktigt har bifallit en invändning om rättegångshinder och avvisat talan utan att låta beslutet i denna fråga anstå till den slutliga domen, begränsar sig domstolen till att konstatera att ärendet inte är färdigt att avgöras i sak och återförvisar målet till nämnda domstol, utan att använda sig av sitt utrymme för skönsmässig bedömning i denna fråga (se, för ett liknande resonemang domarna i de ovannämnda målen SFEI m.fl. mot kommissionen, punkt 38, Plant m.fl. mot kommissionen och South Wales Small Mines, punkt 57, Pitsiorlas mot rådet och ECB, punkt 32, PKK och KNK mot rådet, punkterna 91 och 123, Athinaïki Techniki mot kommissionen, punkt 66, och 3F mot kommissionen, punkt 98).

37 Av det ovanstående följer att förstainstansrätten har gjort en felaktig tolkning av begreppet ”ärende som är färdigt för avgörande” i den mening som avses i artikel 61 första stycket i domstolens stadga och artikel 13.1 i bilagan till nämnda stadga och att förstainstansrätten åsidosatte den senare av dessa bestämmelser när den i förevarande fall fann att målet var färdigt för avgörande i den del som avser yrkandet om ersättning för M:s påstådda ideella skada.

De krav som är knutna till rätten till en rättvis rättegång, särskilt de som gäller rätten till försvar

38 Det ska prövas huruvida förstainstansrätten genom att i sak pröva ett yrkande om ersättning för den ideella skada som sökanden påstår sig ha lidit har åsidosatt de krav som är knutna till rätten till en rättvis rättegång, särskilt dem som gäller rätten till försvar, och detta oberoende av den felaktiga rättstillämpning som konstaterats i punkt 37 i förevarande dom.

39 Enligt domstolens rättspraxis intar rätten till försvar en central plats i planeringen och genomförandet av en rättvis rättegång (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 september 2000 i mål C-462/98 P, Mediocurso mot kommissionen, REG 2000 s. I-7183, punkt 36, av den 8 maj 2008 i mål C-14/07, Weiss und Partner, REG 2008, s. I-3367, punkt 47, liksom av den 2 april 2009 i mål C-394/07, Gambazzi, REG 2009, s. I-2563, punkt 28).

40 I rätten till försvar ingår den kontradiktoriska principen (se dom av den 10 juli 2008 i mål C-413/06 P, Bertelsmann och Sony Corporation of America mot Impala, REG 2008, s. I-4951, punkt 61, liksom av den 2 december 2009 i mål C-89/08 P, kommissionen mot Irland m.fl., REG 2009, s. I-11245, punkt 50).

41 Denna princip är tillämplig på alla förfaranden som kan utmynna i ett beslut från en gemenskapsinstitution, som på ett märkbart sätt påverkar en persons intressen (se dom av den 10 juli 2001 i mål C-315/99 P, Ismeri Europa mot revisionsrätten, REG 2001, s. I-5281, punkt 28, liksom domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Irland m.fl., punkt 50). Den innebär som huvudregel att parterna i ett förfarande har rätt att beredas tillfälle att ta ställning till de omständigheter och handlingar som domstolen kommer att grunda sitt avgörande på, liksom att yttra sig över de bevis och yttranden som inkommit till domstolen och de rättsliga grunder som domstolen prövar ex officio och avser att grunda sitt avgörande på (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Irland m.fl., punkterna 52 och 55). För att de krav som är knutna till rätten till en rättvis rättegång ska vara uppfyllda ska parterna nämligen ha möjlighet att i ett kontradiktoriskt förfarande diskutera de såväl faktiska som rättsliga omständigheter som är avgörande för målets utgång (se domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Irland m.fl, punkt 56).

42 Gemenskapsdomstolarna ska se till att den kontradiktoriska principen iakttas vid förfaranden inför dem, och de ska själva iaktta densamma (se domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Irland m.fl., punkterna 51 och 54). Alla parter, oavsett rättslig ställning, ska kunna dra nytta av den kontradiktoriska principen vid ett mål som prövas vid gemenskapsdomstolen. Gemenskapsinstitutionerna kan följaktligen också åberopa den kontradiktoriska principen när de är parter i ett sådant mål (se domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Irland m.fl., punkt 53).

43 Det ska följaktligen prövas huruvida Emea i förevarande fall under förfarandet har getts möjlighet att yttra sig över M:s skadeståndsyrkande.

44 Diskussionen i personaldomstolen och den prövning som har gjorts av den domstolen har enbart gällt huruvida M:s talan och de yrkanden som denne hade framställt kunde tas upp till sakprövning, eftersom personaldomstolen biföll den invändning om rättegångshinder som Emea hade gjort enligt artikel 114 i förstainstansrättens rättegångsregler, utan att pröva målet i sak och utan att inleda något muntligt förfarande.

45 Vidare framgår det inte av de skriftliga inlagor som parterna inkommit med i samband med överklagandet till förstainstansrätten att Emea har tagit ställning i frågan huruvida M:s skadeståndsyrkande var välgrundat. För övrigt innehåller vare sig protokollet från förhandlingen i förstainstansrätten den 23 januari 2009 eller domen av den 6 maj 2009 något tecken på att frågor kring M:s rätt till skadestånd för ideell skada eller den exakta omfattningen av denna rätt tagits upp under förhandlingen.

46 Förstainstansrätten har inte heller ändrat endast domskälen, utan också, genom att förplikta Emea att utge skadestånd, ändrat utgången av talan till motpartens nackdel.

47 Frågan uppkommer därför för det första huruvida det är möjligt att hålla Emea ansvarigt för denna avsaknad av ställningstagande och kontradiktoriskt förfarande avseende skadeståndsyrkandet, med motiveringen att myndigheten fritt valt att i de två instanserna begränsa sitt försvar till frågor om rättegångshinder och följaktligen avsiktligt avstått från att försvara sina intressen i sakfrågan.

48 En invändning om rättegångshinder utgör enligt artikel 91 i domstolens rättegångsregler och artikel 114 i förstainstansrättens rättegångsregler en rättegångsfråga. En invändning om rättegångshinder gör det möjligt att av processekonomiska skäl i ett första skede begränsa diskussionen och prövningen till frågan huruvida talan i fråga kan tas upp till sakprövning. Denna rättegångsfråga gör det möjligt att undvika att parternas inlagor liksom domstolens prövning behandlar sakfrågan, när talan ändå inte kan prövas i sak.

49 Om det däremot förklaras att talan kan tas upp till sakprövning till följd av att invändningen om rättegångshinder ogillas eller att rätten låter beslutet i frågan om rättegångshinder anstå till den slutliga domen, måste det i ett andra skede hållas en diskussion angående den sakfråga som talan gäller. I ovannämnda bestämmelser föreskrivs uttryckligen att domstolens ordförande ska fastställa nya frister för målets fortsatta handläggning om domstolen avslår begäran eller låter beslutet anstå till den slutliga domen.

50 Det skulle således strida mot syftet med bestämmelserna avseende rättegångshinder att kräva att en svarande som åberopar ett sådant hinder för säkerhets skull samtidigt, eller – när svaranden vunnit i den första instansen – i sin svarsskrivelse på ett överklagande, ska lägga fram sina argument i sakfrågan.

51 Emea kan följaktligen inte kritiseras för att frivilligt ha valt att avstå från att framföra sina argument avseende huruvida skadeståndsyrkandet var välgrundat.

52 För det andra uppkommer frågan huruvida det förfarande som förstainstansrätten valt kan motiveras genom att det hävdas att utgången inte skulle ha blivit en annan även om oegentligheten ifråga inte hade förekommit, varför åsidosättandet av den kontradiktoriska principen inte hade kunnat påverka innehållet i domen av den 6 maj 2009 och inte hade kunnat skada Emeas intressen (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet, Ismeri Europa mot revisionsrätten, punkterna 33–35, och dom av den 24 september 2002 i de förenade målen C-74/00 P och C-75/00 P, Falck och Acciaierie di Bolzano mot kommissionen, REG 2002, s. I-7869, punkt 70, samt domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Irland m.fl., punkt 61).

53 Enligt förstainstansrättens bedömning har beslutet av den 25 oktober 2006 orsakat M en ideell skada som inte fullt ut kan gottgöras genom att beslutet ogiltigförklaras, varför M beviljades ett skadestånd på 3 000 euro, som bedömdes vara ett skäligt belopp (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom av den 1 mars 1962 i mål 25/60, De Bruyn mot församlingen, REG 1962, s. 39, s. 60, av den 13 april 1978 i mål 75/77, Mollet mot kommissionen, REG 1978, s. 897, punkt 29, och av den 21 februari 2008 i mål C-348/06 P, kommissionen mot Girardot, REG 2008, s. I-833, punkt 58, samt förstainstansrättens dom av den 24 september 2008 i mål T-412/05, M mot Europeiska ombudsmannen, punkt 158). Följaktligen grundar sig denna bedömning på en verklig prövning, gentemot vilken det är möjligt att ha invändningar.

54 Det kan således inte uteslutas att förstainstansrättens bedömning hade kunnat bli en annan om Emea hade beretts möjlighet att framlägga sina synpunkter på skadeståndsyrkandet. Följaktligen hade iakttagandet av den kontradiktoriska principen kunnat ha en inverkan på innehållet i domen av den 6 maj 2009.

55 Slutligen kan, i motsats till vad M har gjort gällande i sin skriftliga inlaga, det förfaringssätt som förstainstansrätten valt att tillämpa inte heller motiveras med den obegränsade behörighet som föreskrivs i artikel 91.1 i tjänsteföreskrifterna för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna i tvister av ekonomisk art mellan gemenskaperna och varje person som omfattas av nämnda tjänsteföreskrifter.

56 Enligt domstolens rättspraxis innebär denna behörighet att domstolen ska avgöra den tvist som den har att pröva fullständigt (dom av den 18 december 2007 i mål C-135/06, Weißenfels mot parlamentet, REG 2007, s. I-12041, punkt 67). Domstolen har i kraft av denna behörighet möjlighet att, även när ett regelrätt yrkande härom saknas, inte endast ogiltigförklara en rättsakt, utan även, om det finns anledning härtill, ex officio förplikta svaranden att utge skadestånd för den ideella skada som orsakats av dess fel i tjänsten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 december 1960 i mål 44/59, Fiddelaar mot kommissionen, REG 1960, s. 1077, s. 1093, av den 9 juli 1970 i mål 23/69, Fiehn mot kommissionen, REG 1970, s. 547, punkt 17, liksom av den 27 oktober 1987 i de förenade målen 176/86 och 177/86, Houyoux och Guery mot kommissionen, REG 1987, s. 4333, punkt 16).

57 Gemenskapsdomstolen kan dock i princip inte låta sitt avgörande vila på en rättslig grund som prövats ex officio, inte ens om det rör sig om tvingande rätt, utan att dessförinnan ha berett parterna tillfälle att yttra sig över grunden (se domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Irland m.fl., punkt 57).

58 Den obegränsade behörighet som gemenskapsdomstolarna getts i tvister av ekonomisk art mellan gemenskaperna och varje person som omfattas av tjänsteföreskrifterna kan följaktligen inte anses tillerkänna dessa domstolar befogenhet att i ett sådant ärende underlåta att tillämpa de handläggningsregler som är knutna till den kontradiktoriska principen, särskilt i en sådan situation som är i fråga i detta fall. Dessutom bör det påpekas att förstainstansrätten i förevarande fall inte grundat sitt beslut på denna behörighet.

59 Av ovanstående följer att förstainstansrätten i detta fall inte har berett Emea tillfälle att yttra sig över huruvida skadeståndsyrkandet var välgrundat, och förstainstansrätten har därmed åsidosatt den kontradiktoriska principen, vilken följer av de krav som är knutna till rätten till en rättvis rättegång.

Huruvida enhetligheten eller konsekvensen i gemenskapsrätten undergrävts

60 Med hänsyn till att förstainstansrätten dels, i domen av den 6 maj 2009, har tolkat begreppet ”ärende som är färdigt för avgörande” i den mening som avses i artikel 61 första stycket i domstolens stadga och artikel 13.1 i bilagan till nämnda stadga felaktigt och därmed åsidosatt den senare av dessa bestämmelser genom att bedöma att ärendet var färdigt för avgörande, dels har åsidosatt de krav som är knutna till rätten till en rättvis rättegång, finns det skäl att enligt domstolens beslut av den 24 juni 2009 pröva huruvida, och i förekommande fall i vilken omfattning, enhetligheten eller konsekvensen i gemenskapsrätten undergrävts av domen av den 6 maj 2009.

61 Domstolen konstaterar i detta sammanhang att följande aspekter bör beaktas.

62 För det första utgör domen av den 6 maj 2009 det första avgörande i vilket förstainstansrätten lämnat bifall till ett överklagande av ett beslut från personaldomstolen i vilket en invändning om rättegångshinder bifallits utan att sakfrågan prövats. Den kan således vara ett prejudikat för framtida mål.

63 För det andra har förstainstansrätten vad gäller begreppet ”ärende som är färdigt för avgörande” avvikit från domstolens fasta rättspraxis, såsom framgår av punkterna 29, 34 och 36 i förevarande dom.

64 För det tredje gäller de fel som förstainstansrätten begått två handläggningsregler som inte enbart rör personalmål, utan även är tillämpliga oberoende av vilket rättsområde som är i fråga.

65 Slutligen är de bestämmelser som förstainstansrätten åsidosatt av stor betydelse i gemenskapernas rättsordning, särskilt domstolens stadga och dess bilaga, som utgör del av primärrätten.

66 Med beaktande av samtliga dessa omständigheter kan det konstateras att enhetligheten och konsekvensen i gemenskapsrätten har undergrävts av domen av den 6 maj 2009. Detta då förstainstansrätten i egenskap av överklagandeinstans har tolkat begreppet ”ärende som är färdigt för avgörande”, i den mening som avses i artikel 61 i domstolens stadga och artikel 13.1 i bilagan till nämnda stadga, på så sätt att den kunnat pröva målet och avgöra yrkandet om ersättning för den påstådda ideella skadan i sak och förplikta Emea att utge ett skadestånd på 3 000 euro, trots att överklagandet avsåg en prövning av första instansens behandling av en invändning om rättegångshinder och trots att den del av målet som prövats i sak inte varit föremål för något kontradiktoriskt förfarande, vare sig i förstainstansrätten eller personaldomstolen, som var första instans.

67 Under dessa förhållanden återstår att fastställa vilka följder som detta undergrävande av enhetligheten och konsekvensen i gemenskapsrätten ska få.

68 I artikel 62b första stycket i domstolens stadga föreskrivs att om domstolen finner att tribunalens avgörande innebär att enhetligheten eller konsekvensen i gemenskapsrätten undergrävs, ska den återförvisa målet till tribunalen, som är bunden av de bedömningar avseende rättsfrågor som domstolen gjort. När domstolen återförvisar målet kan den bland annat ange de verkningar av tribunalens avgörande som ska anses ha vunnit rättskraft i förhållande till parterna i målet. I undantagsfall får domstolen själv avgöra målet slutligt, om utgången i målet, mot bakgrund av resultatet av omprövningen, framgår av de faktiska omständigheter som tribunalens avgörande grundar sig på.

69 Domstolen kan således inte begränsa sig till att konstatera att enhetligheten eller konsekvensen i gemenskapsrätten undergrävts utan att dra några konsekvenser av detta med avseende på målet i fråga. I förevarande mål ska följaktligen domen av den 6 maj 2009 upphävas i den del förstainstansrätten i punkterna 3 och 5 i domslutet i den

domen förpliktat Emea att utge skadestånd till M med 3 000 euro liksom att ersätta rättegångskostnaderna i personaldomstolen och förstainstansrätten.

70 Med hänsyn till att undergrävandet av enhetligheten och konsekvensen i gemenskapsrätten i förevarande mål är följden av en felaktig tolkning av begreppet ”ärende som är färdigt för avgörande” och av ett åsidosättande av den kontradiktoriska principen, kan domstolen inte själv avgöra målet slutligt i enlighet med artikel 62b första stycket sista meningen i domstolens stadga.

71 Följaktligen ska målet i den del det gäller yrkande om skadestånd för den ideella skada som M påstår sig ha lidit, återförvisas till Europeiska unionens tribunal för att Emea ska få tillfälle att framföra argument angående huruvida detta yrkande är välgrundat.

Rättegångskostnader

72 Enligt artikel 123e, sista stycket i domstolens rättegångsregler ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna i de fall tribunalen fattat det avgörande som är föremål för omprövning enligt artikel 225.2 EG.

73 I avsaknad av särskilda regler angående fördelningen av rättegångskostnaderna i ett omprövningsförfarande beslutar domstolen att de parter och övriga som avses i artikel 23 i domstolens stadga samt de parter i målet vid förstainstansrätten som inkommit med inlagor eller skriftliga yttranden rörande de frågor som omprövningen avser ska bära sina rättegångskostnader för omprövningsförfarandet.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

1) Enhetligheten och konsekvensen i gemenskapsrätten har undergrävts av den dom som Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt (avdelningen för överklaganden) meddelade den 6 maj 2009 i mål T-12/08 P, M mot Emea. Detta då förstainstansrätten i egenskap av överklagandeinstans har tolkat begreppet ”ärende som är färdigt för avgörande”, i den mening som avses i artikel 61 i domstolens stadga och artikel 13.1 i bilagan till nämnda stadga, på så sätt att den kunnat pröva målet och avgöra yrkandet om ersättning för den påstådda ideella skadan i sak och förplikta Europeiska läkemedelsmyndigheten (Emea) att utge ett skadestånd på 3 000 euro, trots att överklagandet avsåg en prövning av den första instansens behandling av en invändning om rättegångshinder och trots att den del av målet som prövades i sak inte hade varit föremål för något kontradiktoriskt förfarande, vare sig i förstainstansrätten eller i Europeiska unionens personaldomstol, som var första instans.

2) Punkterna 3 och 5 i domslutet i den dom som Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt (avdelningen för överklaganden) meddelade den 6 maj 2009 i mål T-12/08 P, M mot Emea, upphävs.

3) Målet återförvisas till Europeiska unionens tribunal.

4) M, Europeiska läkemedelsmyndigheten, Republiken Italien, Republiken Polen, Europaparlamentet, Europeiska unionens råd och Europeiska kommissionen ska bära sina rättegångskostnader för omprövningsförfarandet.

Underskrifter